

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002619

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 17-06-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:



II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Клопенко Максим Ігорович

2. Maksym Klopenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3979-0604

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 021

Назва наукової спеціальності: Аудіовізуальне мистецтво та виробництво

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: аудіовізуальне мистецтво та виробництво

Дата захисту: 02-07-2026

Спеціальність за освітою: Кінознавство

Місце роботи здобувача: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14283

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.67.27, 18.67.28, 18.67.91, 18.67.09

Тема дисертації:

1. Проблема героя у фільмах «морального занепокоєння» польського кінематографа: екзистенціальний вимір.

2. The Problem of the Hero in Polish Cinema of Moral Anxiety: The Existential Dimension.

Реферат/анотація:

1. АНОТАЦІЯ Клопенко М. І. Проблема героя у фільмах «морального занепокоєння» польського кінематографа: екзистенціальний вимір. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеню доктора філософії за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). – Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка Карого, Міністерство культури України. Київ, 2026. Актуальність дослідження. Проблема героя в мистецтві, зокрема в кінематографі, була й залишається центральною, такою що фокусує у собі головні конфлікти, соціальний й філософський зміст своєї доби. Сьогодні екзистенціальний герой продовжує зберігати своє виняткове значення у світовому кіномистецтві, а проблематика кінематографічної рецепції екзистенціалізму стала предметом численних філософських і

мистецтвознавчих досліджень. Одна з причин постійного наукового інтересу до проблеми героя в екзистенціальному вимірі – тенденція зображувати на екрані суперечливі життєві ситуації, коли людина, що переживає кризу суспільно-політичних, ідеологічних та моральних цінностей, опиняється перед дилемою вибору та відповідальності. Яскравим прикладом, дотичним до екзистенційної філософії, було польське кіно «морального занепокоєння», що сформувалося у 1970-х роках ХХ ст. Польські режисери звернулися до соціально-політичних проблем, збагативши їх філософською проблематикою, яка сигналізувала про наростання протиріч моральнісних принципів людини. Незважаючи на те, що кіно «морального занепокоєння» добре відоме в культурному середовищі, у кінознавстві зберігається певна невизначеність щодо його інтерпретацій. Можна стверджувати, що окремі аспекти цього напряму потребують подальшого осмислення, зокрема в контексті його місця не лише в історії польського кінематографа, а і філософсько-естетичного значення у європейському і світовому кіномистецтві. Важливим завданням лишається виявлення інтертекстуальності, яка пов'язує польського героя з минулим і сучасним європейським кінематографом, зокрема українським. Сьогодні недостатньо досліджень, які б розкривали обраний напрям кіно саме з точки зору аналізу проблеми його героя. В українському кінознавстві дослідження цієї теми фактично відсутні і це визначає актуальність дисертаційної роботи. Мета дослідження полягає у концептуальному аналізі проблеми героя польського кінематографа «морального занепокоєння» в аспекті його екзистенціального виміру та інтертекстуальних зв'язків в культурно-історичній перспективі. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у ньому вперше в українському кінознавстві комплексно розглянуто становлення й розвиток польського кінематографа «морального занепокоєння»; вперше обґрунтовано проблему героя кіно «морального занепокоєння» в контексті екзистенціальних модусів; запропоновано авторську концепцію трьох етапів розвитку героя кіно «морального занепокоєння» відповідно до екзистенціальних засад; запропоновано визначення кінематографа «моральної турботи» як філософського й кінознавчого поняття для позначення екзистенційної специфіки означеного кіно; виявлено спільні риси репрезентації екзистенціального героя «морального занепокоєння» у східноєвропейських кінематографіях від минулого до сучасності; з'ясовано спільні екзистенціальні мотиви в кіно «морального занепокоєння» та українських фільмах «міської прози»; виявлено екзистенціальні прояви «моральної чутливості» героя в сучасному українському кіно. Результати дослідження. Дисертація є цілісним міждисциплінарним дослідженням проблеми героя кіно «морального занепокоєння» в екзистенціальному вимірі. У першому розділі здійснено комплексний аналіз теоретико-методологічних засад дослідження кінематографа «морального занепокоєння». Висвітлено історико-культурні аспекти становлення ключових ідей екзистенціалізму, зазначені їх особливості (зокрема їх морально-етична складова), обґрунтовано, як ідеї екзистенціалізму збагатили і переорієнтували мистецтво кінематографа. Були проаналізовані важливі для подальшого аналізу філософські концепції С. К'єркегора, К. Ясперса, М. Гайдеггера, Г. Марселя, Ж.-П. Сартра, А. Камю та інших філософів. З урахуванням специфіки філософії екзистенціалізму у першому розділі простежені основні віхи розвитку польського кінематографа від воєнної тематики 1950-х років до поглиблених екзистенціальних і морально-етичних рефлексій поствоєнного кіно 1970-х років. З'ясовані особливості еволюції образу героя цього часу. Розкрито проблему визначення концепту кінематографа «морального занепокоєння». З урахуванням теоретичних положень кінознавців та істориків кіно систематизовано особливості польських фільмів «морального занепокоєння». Окреслено сукупність соціально-політичних факторів, які визначили тематичні та естетичні риси цього кіно, акцентовано на проблемі особистого морального вибору, що постає його центральною темою.

2. ABSTRACT Klopenko M. I. The Problem of the Hero in Polish Cinema of Moral Anxiety: The Existential Dimension. – Qualifying scientific work on manuscript rights. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in specialty 021 «Audiovisual Art and Production» (field of knowledge 02 «Culture and Arts»). – Kyiv National I. K. Karpenko-Kary Theatre, Cinema and Television University, Ministry of Culture of Ukraine. Kyiv, 2026. Relevance of the research. The problem of the hero in art, particularly in cinema, has been and remains a central one, concentrating within itself the key problems and conflicts, as well as the social and philosophical meanings of its era. Today the existential hero continues to retain exceptional significance in world cinema, and the issue of the

cinematic reception of existentialism has become the subject of numerous philosophical and art-historical studies. One of the reasons for the sustained scholarly interest in the problem of the hero in the existential dimension is the tendency to depict on screen complex and contradictory life situations in which a person experiencing a crisis of socio-political, ideological, and moral values finds themselves confronted with a dilemma of choice and responsibility. A vivid example closely related to existential philosophy was the Polish cinema of «moral anxiety», which emerged in the 1970s. Polish directors turned to socio-political issues, enriching them with philosophical themes that signaled the growing contradictions within the moral principles of the individual. Despite the fact that the cinema of «moral anxiety» is well known in the cultural sphere, a certain ambiguity regarding its interpretations persists in film studies. It can be argued that specific aspects of this movement require further conceptual elaboration, particularly in terms of its place not only in the history of Polish cinema, but also in terms of its philosophical and aesthetic significance in European and world cinema. An important task remains the identification of intertextual connections linking the Polish cinematic hero with both past and contemporary European cinema, including Ukrainian cinema. At present, there is an insufficient number of studies that examine this cinematic movement specifically from the perspective of analyzing the problem of its hero. In Ukrainian film studies, research on this topic is virtually absent, which determines the relevance of this dissertation. The purpose of the study is to conduct a conceptual analysis of the problem of the hero in Polish cinema of «moral anxiety», focusing on its existential dimension and intertextual connections within a cultural-historical perspective. The scientific novelty of the study lies in the fact that, for the first time in Ukrainian film studies, the formation and development of the Polish cinema of «moral anxiety» has been comprehensively examined; the problem of the hero in the cinema of «moral anxiety» has been substantiated for the first time in the context of the existential modes; the author proposes an original concept of three stages in the development of the hero in Polish cinema of «moral anxiety» in accordance with existential principles; a definition of the cinema of «moral care» is proposed as a philosophical and film-studies concept to designate the existential specificity of this cinematic phenomenon; common features in the representation of the existential protagonist of «moral anxiety» across Eastern European cinemas from the past to the present have been identified; common existential motifs in the cinema of «moral anxiety» and Ukrainian films of «urban prose» have been clarified; and existential manifestations of the hero's «moral sensitivity» in contemporary Ukrainian cinema have been revealed. Research results. The dissertation is a comprehensive interdisciplinary study of the problem of the hero in the cinema of «moral anxiety» in its existential dimension. The first chapter provides a comprehensive analysis of the theoretical and methodological foundations for the study of the cinema of «moral anxiety». It highlights the historical and cultural aspects of the formation of the key ideas of existentialism, outlines their distinctive features (in particular their moral and ethical component), and substantiates how the ideas of existentialism enriched and reoriented the art of cinema. Philosophical concepts essential for further analysis by S. Kierkegaard, K. Jaspers, M. Heidegger, G. Marcel, J.-P. Sartre, A. Camus, and other philosophers were analyzed. Taking into account the specificity of existentialist philosophy, the first chapter traces the main milestones in the development of Polish cinema from the war-themed films of the 1950s to the deepened existential and moral-ethical reflections of postwar cinema in the 1970s. The features of the evolution of the hero's image during this period are clarified.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Клопенко М. Проблема визначення кінематографа «морального занепокоєння»: історичний дискурс. Науковий вісник КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого. 2023. Вип. 33. С. 95-102. URL: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.33.2023.291481>
- 2. Клопенко М. Екзистенціальні мотиви у фільмах режисерів Польської школи кіно. Частина 1. Науковий вісник КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого. 2024. Вип. 34. С. 151-159. URL: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.34.2024.305208>
- 3. Клопенко М. Екзистенціальні мотиви у фільмах режисерів Польської школи кіно. Частина 2. Науковий вісник КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого. 2024. Вип. 35. С. 211-219. URL: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.35.2024.318101>
- 4. Клопенко М. Образ героя в кінематографі «морального занепокоєння»: проблема типології. Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. 2024. Вип. 51. С. 46-56. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.51.2024.318352>
- 5. Клопенко М. Екзистенціальний вимір фільмів української «міської прози» та польського кіно «морального занепокоєння»: діалог культур. Культура України. 2025. Вип. № 88. С. 55-72. URL: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.088.06>
- 6. Клопенко М. Новаторство і соціальна критика у «чорній серії» польського документального кіно 1950-х років. Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. 2025. Вип. 52. С. 44-53. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.52.2025.334038>
- 7. Клопенко М. Драма митця крізь призму моральних викликів: особливості екранної рефлексії. Науковий вісник КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого. 2025. Вип. 36. С. 148-157. URL: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.36.2025.332816>
- 8. Клопенко М. Відлуння суспільних хвилювань у польському документальному кіно 1970-х років. Науковий вісник КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого. 2025. Вип. 37. С. 220-229. URL: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.37.2025.345175>
- 9. Клопенко М. І., Братерська-Дронь М. Т. «Мистецтво поза політикою» як етична ілюзія: кінематографічна рефлексія І. Сабо. Культура України. 2025. Вип. № 91. С. 98-110. URL: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.091.11>
- 10. Клопенко М. І., Братерська-Дронь М. Т. Трансформація польської документалістики 1960-х років: творчий метод Казімежа Карабаша. Вісник КНУКіМ. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2025. Том 8, № 1. С. 290-307. URL: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.8.2.2025.347821>
- 11. Клопенко М. Початкова школа дводумства: система освіти як об'єкт критики на кіноекрані. SWorldJournal (Болгарія). 2023. Issue 32. Part 4. P. 105-114. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2025-32-04-013>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Братерська-Дронь Марина Тарасівна

2. Maryna T. Braterska-Dron

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 09.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3364-9143

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Погребняк Галина Петрівна

2. Galyna Pogrebniak

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8846-4939

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Алфьорова Зоя Іванівна

2. Zoya I. Alforova

Кваліфікація: д.мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4698-9785

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Безручко Олександр Вікторович

2. Oleksandr Bezruchko

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8360-9388

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Приватний вищий навчальний заклад "Київський університет культури"

Код за ЄДРПОУ: 31028309

Місцезнаходження: вул. Чигоріна, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мусієнко Оксана Станіславівна

2. Oksana Moussienko

Кваліфікація: к.мист., професор, 17.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1707-1652

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Журавльова Тетяна Василівна

2. Tetyana V. Zhuravlyova

Кваліфікація: к. мист., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1724-6395

Додаткова інформація: ;<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=sbFN-doAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Станіславська Катерина Ігорівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Оніщенко Олена Ігорівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Свириденко Катерина Сергіївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**



Юрченко Тетяна Анатоліївна